EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 8.6.2020.
COM(2020) 226 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Darbības programmu, kas 2018. gadā līdzfinansētas no Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām, gada īstenošanas ziņojumu kopsavilkums

Darbības programmu, kas 2018. gadā līdzfinansētas no Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām, gada īstenošanas ziņojumu kopsavilkums

1. IEVADS

Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (*FEAD*) palīdz mazināt nabadzības smagākās formas ES, piemēram, nenodrošinātību ar pārtiku, bērnu nabadzību un bezpajumtniecību. Kopējais pieejamais *FEAD*[1] fonda finansējums 2014.–2020. gadam ir 3,8 miljardi EUR (pašreizējās cenās). ES piešķir līdz 85 % no finansējuma, ko papildina dalībvalstu pašu līdzekļi. Tādējādi fonda kopējā vērtība ir aptuveni 4,5 miljardi EUR.

Dalībvalstis var izmantot fonda līdzekļus divos veidos: i) pārtikas un/vai pamata materiālās palīdzības darbības programmai (DP I); un/vai ii) sociālās iekļaušanas darbības programmai (DP II). Pārtika un/vai pamata materiālā palīdzība jāpapildina ar papildpasākumiem, piemēram, nosūtīšanu uz sociālajiem dienestiem.

Saskaņā ar 13. panta 9. punktu regulā par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (Regula (ES) Nr. 223/2014) šis kopsavilkums ir balstīts uz informāciju, kas iekļauta Komisijas akceptētajos 2018. gada īstenošanas ziņojumos[2]. Īstenošanas ziņojumu iesniedza visas 27 dalībvalstis. Apvienotā Karaliste neiesniedza ziņojumu, jo tā līdz šim *FEAD* nav īstenojusi. Tāpat kā iepriekšējos gados, šajā kopsavilkuma ziņojumā ir ietvertas izmaiņas un finanšu informācija pēc 2018. gada (ja tā ir pieejama), jo īpaši attiecībā uz nākamo daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam un Komisijas (2019.–2024. gadam) iniciatīvām.

2. JAUNĀKĀS NORISES ES

DFS 2021.–2027. gadam un Komisijas (2019.–2024. gadam) iniciatīvas, lai risinātu nabadzības problēmu

To cilvēku īpatsvars, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, samazinājās jau sesto gadu pēc kārtas, sasniedzot 21,9 % 2018. gadā. To personu īpatsvars, kuras skar smaga materiālā nenodrošinātība, samazinājās no 6,6 % 2017. gadā līdz 5,9 % 2018. gadā. Absolūtos skaitļos tie ir 29,7 miljoni iedzīvotāju. Savukārt 110 miljonus iedzīvotāju joprojām apdraud nabadzība un sociālā atstumtība. ES nav sasniegusi 2020. gada mērķi vismaz par 20 miljoniem samazināt to cilvēku skaitu, kurus apdraud nabadzība un sociālā atstumtība, un pagaidām ir samazinājusi šo skaitu par 7 miljoniem. Bērni, jo īpaši mazkvalificētu vecāku ģimenēs, un personas ar invaliditāti saskaras ar ievērojami lielāku nabadzības risku. Pieaugošā tendence — atstumtība mājokļa jomā un bezpajumtniecība — nav novērsta nepārejošas mājokļu tirgus spriedzes dēļ. Tādēļ *FEAD* atbalsts ir nozīmīgs visnelabvēlīgākajā situācijā esošām sabiedrības grupām.

Attiecībā uz DFS 2021.–2027. gadam Komisija ir ierosinājusi apvienot *FEAD* ar Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+). ESF+ priekšlikuma mērķis ir uzlabot sociālo iekļautību, palielinot ESF+ piešķīrumu dalībvalstīm daļu (vismaz līdz 25 % salīdzinājumā ar 20 % pašreizējā ESF) un mazināt materiālo nenodrošinātību, nosakot ES līmeņa mērķi 4 % līmenī un minimālo piešķīrumu 2 % apmērā katrai dalībvalstij. Komisija uzskata, ka tas ļaus

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 223/2014 (2014. gada 11. marts) par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (OV L 72, 12.3.2014., 1. lpp.). Regulu 2018. gada augustā grozīja, pārskatot Finanšu regulu; sk. šeit: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802.

[2] Kavēšanās kopsavilkuma ziņošanā ir saistīta ar to, ka dalībvalstis iesniedza īstenošanas ziņojumus 2019. gada vidū un pēc tam Komisija īstenoja to apstiprināšanas procedūru.

saglabāt nemainīgu materiālajai nenodrošinātībai paredzēto finansējumu salīdzinājumā ar pašreizējo DFS. Priekšlikums patlaban ir apspriešanas ar likumdevējiem beigu posmā. Padome 2019. gada aprīlī apstiprināja daļējas sarunu pilnvaras trīspusējām sarunām. Tajā pašā mēnesī Eiropas Parlaments pieņēma grozīto ziņojumu, ko balsojumā apstiprināja jaunais EP. Tajā pašā laikā ir sākušās trīspusējās sarunas par ESF+.

Komisija arī gatavo politikas iniciatīvu attiecībā uz "garantiju bērniem". Saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra 11. principu bērniem ir tiesības uz kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu un uz aizsardzību pret nabadzību. Šis princips arī paredz, ka bērniem no sociāli nelabvēlīgas vides ir tiesības uz īpašiem pasākumiem vienlīdzīgu iespēju uzlabošanai. Tādējādi minētā iniciatīva ir pīlāra īstenošanas rīcības plāna konkrēts rezultāts.

Reaģējot uz koronavīrusa pandēmiju, tika sagatavotas un pieņemtas divas investīciju iniciatīvas reaģēšanai uz koronavīrusu. Ar otro īpašo iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (*CRII+*)[3], kas pieņemta 2020. gada aprīlī, paredz ārkārtēju elastību Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanas jomā. Turklāt ar to ievieš īpašus pasākumus, lai sniegtu atbalstu vistrūcīgākajām personām, mainot noteikumus attiecībā uz Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (*FEAD*), un lai ļautu vadošajām iestādēm, partnerorganizācijām un citiem dalībniekiem ātri reaģēt uz jaunajām problēmām. Piemēram, būs iespējams sniegt pārtikas palīdzību un pamata materiālo palīdzību, izmantojot talonus, un nodrošināt individuālos aizsardzības līdzekļus, tādējādi samazinot kontaminācijas risku. 2020.–2021. gadā būs iespējams pasākumus finansēt 100 % apmērā.

Turklāt saistībā ar atgūšanos no Covid-19 pandēmijas radītajām sekām Komisija ierosināja pārskatītu daudzgadu finanšu shēmu (DFS). Saskaņā ar šo priekšlikumu dalībvalstīm būs iespēja no jauna veikt ieguldījumus *FEAD*, lai nodrošinātu nepārtrauktu un pastiprinātu atbalstu vistrūcīgākajām personām.

3. *FEAD* KOORDINĒŠANA ES LĪMENĪ

***FEAD* ekspertu grupa joprojām ir galvenais forums, kurā vadošās iestādes var apmainīties ar informāciju par fonda īstenošanu.** Ekspertu grupa 2018. un 2019. gadā tikās divas reizes, lai apspriestu *FEAD* programmas īstenošanas aspektus, jo īpaši papildpasākumus, pārtikas ziedojumus, revīzijas un koordināciju ar citiem struktūrfondiem. Komisija iepazīstināja dalībvalstis gan ar *FEAD* vidusposma novērtējuma, gan ar Eiropas Revīzijas palātas īpašā ziņojuma par *FEAD* konstatējumiem un ieteikumiem. Tā arī regulāri sniedza jaunāko informāciju par ESF+ sarunām, pievēršot uzmanību pasākumiem, kuru mērķis ir risināt problēmas saistībā ar materiālo nenodrošinātību un vistrūcīgāko personu sociālo integrāciju.

Saistībā ar attiecībām ar ieinteresētajām personām Komisija rīkoja 18 *FEAD* tīkla sanāksmes laikposmā no 2016. gada līdz 2019. gada beigām. Katrā sanāksmē dalībniekiem bija iespēja stāstīt par konkrētiem gadījumiem un apzināt kopīgas problēmas un risinājumus attiecībā uz konkrētu *FEAD* īstenošanas aspektu, piemēram, mērķtiecīgi pasākumi, kas paredzēti vistrūcīgākajām personām — bērniem, bezpajumtniekiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem. 2019. gada sanāksmē tika pievērsta uzmanība fonda uzraudzībai un novērtēšanai, uzsverot vadošo iestāžu un partnerorganizāciju ievērojamos centienus. Saskaņā ar regulu Komisija 2018. un 2019. gadā arī rīkoja ikgadējās ES līmeņa sanāksmes, kuras

[3] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/qanda_20_574.

vadīja partnerorganizāciju pārstāvji. Tajās uzmanība tika pievērsta pārejai uz jaunu spēju veidošanas posmu. Turpmākajos 18 mēnešos *FEAD* tīkla sanāksmes tiks aizstātas ar savstarpējās mācīšanās pasākumiem. Paredzams, ka tie palīdzēs "*FEAD* kopienai" efektīvāk apspriest atlikušās īstenošanas problēmas un gaidāmā ESF+ iespējas.

4. DARBĪBAS PROGRAMMU ĪSTENOŠANAS GAITA

4.1. Finansiālā īstenošana

2018. gadā paātrinājās *FEAD* programmu finansiālā īstenošana. Attiecināmo publisko izdevumu kopsumma, kas novirzīta *FEAD* iniciatīvu atbalstam, pakāpeniski palielinājās no 564,7 miljoniem EUR 2016. gadā līdz 637,1 miljonam EUR 2017. gadā un līdz 762,2 miljoniem EUR 2018. gadā. 2018. gada beigās kopējās līdzekļu saistības (2014.–2018. gadam) bija gandrīz 2732 miljoni EUR, kas ir 61 % no programmu kopējiem līdzekļiem (ieskaitot ES fondus un valsts līdzfinansējumu). 2018. gadā ievērojami palielinājās arī maksājumi atbalsta saņēmējiem (497,9 miljoni EUR) salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem (409,9 miljoni EUR 2017. gadā un 436,0 miljoni EUR 2016. gadā). Detalizētu finanšu sadalījumu pa rādītājiem un dalībvalstīm skatīt pielikuma I tabulā[4].

Komisijai iesniegto dalībvalstu maksājumu pieteikumu kopsumma 2018. gadā bija 345,3 miljoni EUR attiecināmo publisko izdevumu. Šī vērtība samazinājās salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem (478,2 miljoni EUR 2017. gadā un 353,4 miljoni EUR 2016. gadā) daļēji dalībvalstu elastīguma dēļ attiecībā uz maksājumu pieprasījumu iesniegšanu. Komisijai deklarēto atbilstīgo publisko izdevumu kopsumma par 2014.–2018. gadu bija 1223,3 miljoni EUR.

Līdz 2019. gada 31. decembrim Komisija kopumā bija veikusi starpposma maksājumus 1,5 miljardu EUR apmērā (955 miljoni EUR 2018. gada beigās) — vairāk nekā 38 % no kopējiem 2014.–2020. gada piešķīrumiem.

FEAD finansiālā īstenošana kopumā rit iecerēto gaitu un atbilst programmas faktiskās īstenošanas norisei (sk. nākamo iedaļu). Rādītāji liecina, ka īstenošana kopumā ir kļuvusi ātrāka, neraugoties uz stagnāciju kopējo maksājumu pieteikumu jomā. Turklāt pagaidām ir bijuši tikai daži automātiskās saistību atcelšanas gadījumi (tikai Apvienotās Karalistes programmas ietvaros, kas netika īstenota).

4.2. Īstenošana uz vietas

FEAD tvērums un galasaņēmēju raksturojums

***FEAD* atbalsts 2018. gadā turpinājās 26 dalībvalstīs, pamatojoties uz iepriekšējos gados paveikto.** Vairums dalībvalstu (22 no 26 dalībvalstīm) piešķīra pārtikas un/vai pamata materiālo palīdzību, kā arī īstenoja papildpasākumus (DP I — sk. 1. tabulu), savukārt Kipra, Ungārija un Lietuva 2018. gadā piešķīra pamata materiālo palīdzību pirmo reizi[5]. Četras dalībvalstis turpināja īstenot sociālās iekļaušanas programmas (DP II — sk. 1. tabulu). Rumānija 2018. gadā nesniedza palīdzību, jo aizkavējās tās darbības programmas pārstrādāšana, kas bija nepieciešama institucionālo izmaiņu dēļ, kuras papildināja problēmas publisko iepirkumu jomā.

[4] Vairākas dalībvalstis ir precizējušas dažas *FEAD* kopējo ieguldījuma rādītāju vērtības par 2015., 2016. un 2017. gadu. Tāpēc šajā iedaļā minētās vērtības var atšķirties no iepriekšējos gados publicētajām vērtībām.

[5] Itālija 2018. gadā sāka piešķirt pamata materiālo palīdzību, īstenojot 4. pasākumu, taču neko neievadīja uzraudzības sistēmā.

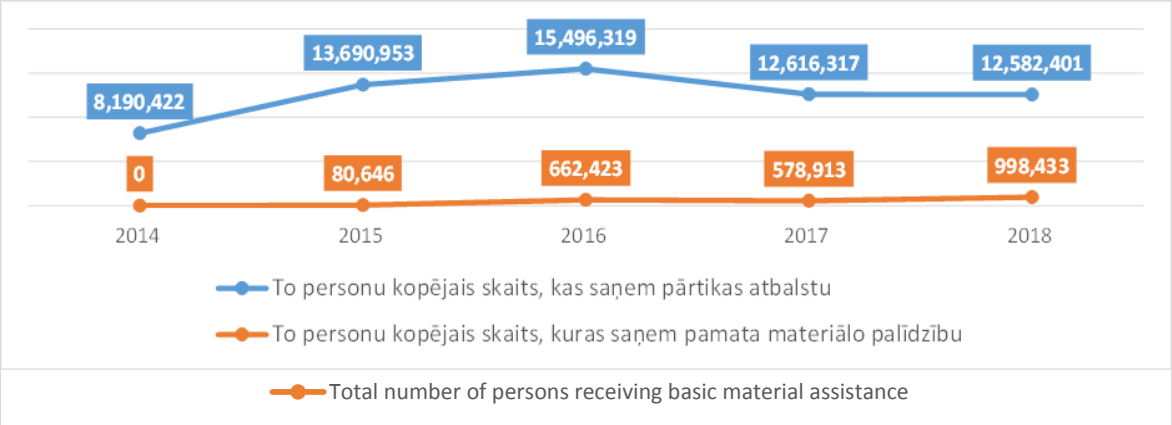
1. tabula. 2018. gadā sniegtās palīdzības veids

DP	Palīdzības veids	Dalībvalsts
DP I	Pārtika	BE, BG, EE, ES, FI, FR, IT, MT, PL, PT, SI (11)
	Pamata materiālā palīdzība	AT (1)
	Abas	CY, CZ, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV, SK (10)
DP II	Sociālā iekļaušana	DE, DK, NL, SE (4)

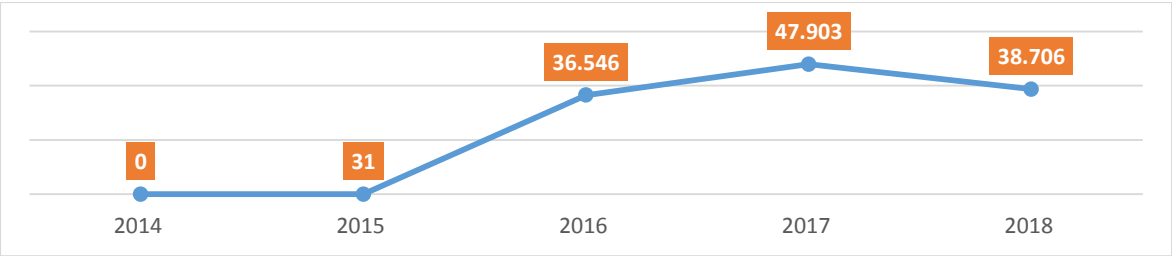
Avots: SFC2014

Tiek lēsts, ka 2018. gadā 12,6 miljoni cilvēku izmantoja *FEAD* pārtikas palīdzību, 1 miljons cilvēku saņēma materiālo palīdzību un 39 000 cilvēku izmantoja sociālās iekļaušanas atbalstu. Saskaņā ar piesardzīgām aplēsēm, pamatojoties uz gada vidējo vērtību, kas paziņota *FEAD* vidusposma novērtējumā 2014.–2017. gadam[6], kopumā *FEAD* atbalstu izmantoja gandrīz 13 miljoni cilvēku. Visbūtiskākais tādu cilvēku skaita pieaugums, kuriem sniegta palīdzība, bija Ungārijā (par 185 000 vairāk cilvēku nekā 2017. gadā), Īrijā (par 92 011 vairāk cilvēku), Beļģijā (par 82 619 vairāk cilvēku) un Portugālē (par 41 276 vairāk cilvēku, lai gan šis skaits joprojām ir neliels). Turpretī 17 dalībvalstīs palīdzība tika sniegta mazākam cilvēku skaitam, jo īpaši Horvātijā (par 214 068 mazāk cilvēku nekā 2017. gadā), Bulgārijā[7], Spānijā, Francijā (lai gan šis skaits joprojām ir liels) un Čehijā. Rumānija joprojām saskaras ar īstenošanas problēmām (papildu informācija ir sniegta tālāk).

1. attēls. To cilvēku skaits, kuri saņem pārtikas atbalstu un/vai pamata materiālo palīdzību

2. attēls. To cilvēku kopējais skaits, kuri saņem sociālās iekļaušanas atbalstu

Avots: SFC2014

Kopumā *FEAD* atbalsta galasaņēmēju vispārējais raksturojums nav mainījies. Tāpat kā iepriekšējos gados, lielākā grupa bija sievietes — nedaudz mazāk par pusi (48 %) no visām

[6] Darbības programmās, kuru ietvaros tām pašām personām tiek sniegts gan pārtikas atbalsts, gan pamata materiālā palīdzība, gada īstenošanas ziņojumu datos norādītais skaits, kas pārklājas, ir atņemts, lai paziņotu apkopotās vērtības.

[7] 2018. gada īstenošanas ziņojumā Bulgārijas iestādes pārskatīja iznākuma rādītājus šim un iepriekšējam gadam. Tāpēc šajā ziņojumā publicētās vērtības var atšķirties no iepriekšējos gados minētajām vērtībām.

personām, kurām sniegts atbalsts. Bērni saņēma gandrīz 30 % no pieejamā atbalsta, nākamā grupa ir migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji (10 %) un bezpajumtnieki (7 %). 2018. gadā 8 % *FEAD* galasaņēmēju bija vismaz 65 gadus veci un 5 % galasaņēmēju bija personas ar invaliditāti. Šie skaitļi ir partnerorganizāciju aplēses un ir jāvērtē piesardzīgi.

Bērnu īpatsvars ir 29 % no cilvēkiem, kuri 2018. gadā saņēma pārtikas palīdzību, pamata materiālo palīdzību vai sociālās iekļaušanas palīdzību. Šī daļa ir palikusi nemainīga salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Dažās dalībvalstīs bērni saņēma lielāko pārtikas atbalsta daļu, jo īpaši Kiprā, Horvātijā, Maltā, Ungārijā un Čehijā, kur šis īpatsvars bija 44–92 % no kopējā galasaņēmēju skaita. Līdzīgi Kiprā, Īrijā, Ungārijā un Austrijā liela daļa no pamata materiālās palīdzības galasaņēmējiem bija bērni, proti, 93–100 %. Minēto valstu programmās ir paredzēts īpašs atbalsts bērniem. Citās dalībvalstīs (piemēram, Beļģijā, Spānijā un Francijā) liela daļa pārtikas atbalsta saņēmēju ir bērni, jo šo valstu programmas ir paredzētas tādām ģimenēm ar bērniem, kas nonākušas neaizsargātā situācijā.

1. lauks. Valstu piemēri saistībā ar palīdzību bērniem

Čehijā: Čehija nodrošina subsidētas maltītes skolās nelabvēlīgā situācijā esošiem bērniem. Tiek uzskatīts, ka kvalitatīva skolas ēdināšana pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem uzlabo skolas apmeklēšanu. To skolu skaits, kuras piedalās šādās shēmās, nepārtraukti palielinās. Attiecībā uz materiālo palīdzību — Čehijā izsniegtās preces ietver piecu veidu piena maisījumus zīdaiņiem un papildmaisījumus dažādām vecuma grupām un zīdaiņu pārtiku.

Kiprā: gan pārtikas (92 %), gan materiālās palīdzības galasaņēmēju (100 %) vidū ir liels bērnu īpatsvars. Skolēni saņem bezmaksas maltītes, kas tiek pagatavotas skolu ēdnīcās.

Horvātijā: skolu programma nodrošina palīdzību bērniem, kuri dzīvo nabadzībā vai kurus apdraud nabadzība. Šie bērni saņem skolas maltītes, kā arī skolas somas un citus mācību materiālus.

Maltā: 2018. gadā tika uzsākta shēma (kā papildpasākums), lai nodrošinātu skolēniem augļus, dārzeņus un pienu, lai palīdzētu veidot kvalitatīvas un ilgtspējīgas pārtikas kultūru bērnu vidū. Bērni no ģimenēm ar ļoti zemiem ienākumiem un neaizsargātām ģimenēm arī saņem palīdzību ar skolu saistītu vajadzību nodrošināšanai, piemēram, skolas formu iegādei, kancelejas precēm, ārpusskolas nodarbībām un citām pamatvajadzībām.

Ungārijā: bērni ir liela daļa no galasaņēmējiem. Nabadzīgo ģimeņu bērni saņem atbalstu, kas izpaužas kā pārtikas pakas un pamata materiālā palīdzība.

Īrijā: bērni no ģimenēm, kuras izmanto pārtikas bankas, arī gūst labumu no šīm shēmām. Bērni gūst labumu arī no ģimenes sākumkomplektiem (kuros ietilpst komplekti bērniem), kurus izsniedz bēgļu ģimenēm, kas ievācas jaunos mājokļos. 2018. gadā skolas komplektus saņēma 40 000 skolēnu un 1000 starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju bērnu, kuri dzīvo valsts nodrošinātos mājokļos.

Austrijā: atbalsts, piemēram, skolas somas un citi mācību materiāli, ir paredzēts tieši skolas vecuma bērniem, kuru ģimenes saņem minimālo ienākumu.

Spānijā: lai nodrošinātu bērnu īpašās vajadzības un veicinātu to veselību, augšanu un attīstību, nelabvēlīgākā situācijā esošām ģimenēm tiek nodrošināti noteikti pārtikas produkti (piemēram, zīdaiņu barība, graudaugu pārtika zīdaiņiem un sausais mākslīgais papildu

ēdināšanas piena maisījums zīdaiņiem).

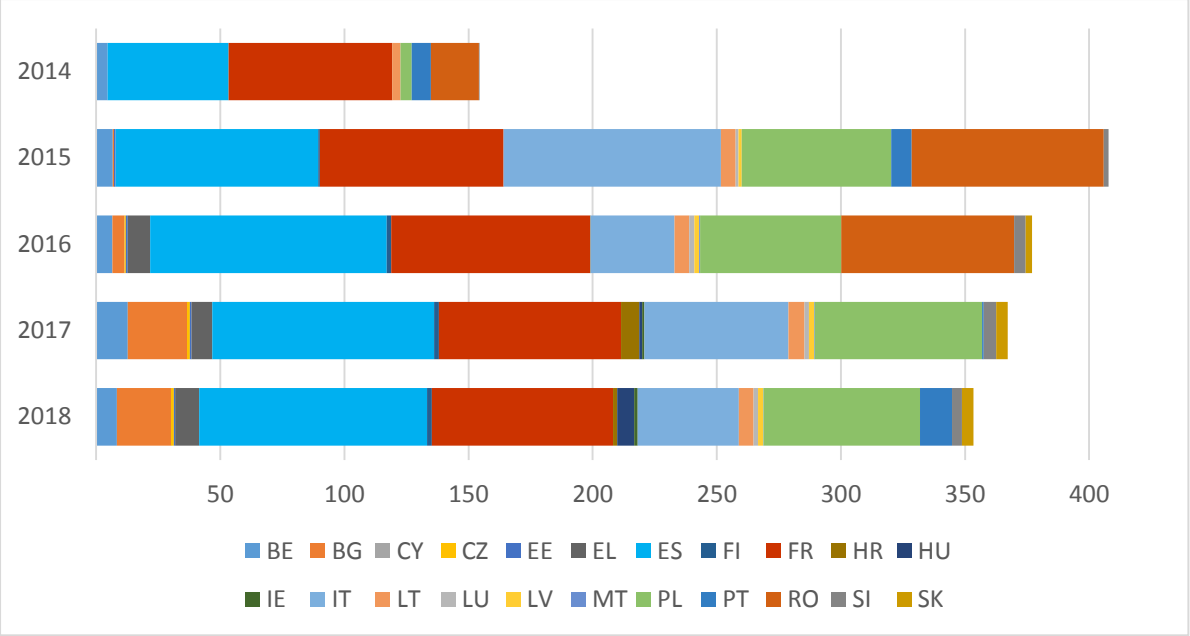
Aptuveni 10 % galasaņēmēju bija migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji. Tomēr jāņem vērā, ka informācija par migrantiem, kuri saņem atbalstu, ne vienmēr tiek sniegta datu aizsardzības apsvērumu dēļ (Grieķija, Francija un Slovākija). No šīm grupām vismērķtiecīgāk pasākumi ir vērsti attiecībā uz bēgļiem un patvēruma meklētājiem (minēti 45 % darbības programmu, kuras vērstas uz migrantiem).

Tiek lēsts, ka 7 % no *FEAD* galalietotājiem bija bezpajumtnieki — šis īpatsvars ir lielāks 2018. gadā nekā 2017. gadā. Tomēr bezpajumtnieku skaitu ir īpaši grūti aplēst, jo tie nav reģistrēti un bieži vien nevēlas sniegt personas datus. Turklāt galvenais iemesls bezpajumtnieku īpatsvara pieaugumam ir tas, ka Francija norādīja vērtības par 2018. gadu, savukārt iepriekšējā gadā tā nesniedza šādu informāciju. Čehijā, Francijā un Īrijā vairāk nekā 10 % bezpajumtnieku saņem pārtikas atbalstu. Izņemot Spāniju, tādu bezpajumtnieku īpatsvars, kuri saņem palīdzību, 2018. gadā samazinājās salīdzinājumā ar 2017. gadu, jo īpaši Itālijā.

DP I — pārtikas palīdzība

Pārtikas palīdzības līmenis pārsvarā palika nemainīgs salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Lielākā daļa no 21 dalībvalsts, kas piedalās programmā, palielināja vai saglabāja nemainīgu sniegtās pārtikas daudzumu. Kopumā 2018. gadā tika izsniegts nedaudz mazāk pārtikas nekā 2017. gadā, jo maltīšu vai pārtikas paku izsniegšana samazinājās dažās no lielākajām dalībvalstīm. Piecu dalībvalstu (Spānija, Francija, Polija, Itālija un Bulgārija) sniegtā pārtikas palīdzība veidoja 82 % no 2018. gadā izsniegtās pārtikas kopējā apjoma. Trīs dalībvalstis būtiski palielināja sniegtās pārtikas apjomu (Portugāle, Ungārija un Īrija). Desmit dalībvalstis sniedza mazāk pārtikas nekā 2017. gadā, turklāt Beļģijas, Igaunijas, Horvātijas, Itālijas un Slovēnijas gadījumā šis samazinājums bija būtisks.

3. attēls. Sniegtā pārtikas palīdzība 2014.–2018. gadā (tūkstošos tonnu) pa dalībvalstīm

Avots: SFC2014

Vairāk nekā pusi (55 %) no pārtikas palīdzības veidoja piena produkti un milti, maize, kartupeļi, kā arī citi cieti saturoši produkti. Piena produktu īpatsvars bija īpaši augsts Beļģijā un Francijā. Somijā, Itālijā, Latvijā un Slovākijā bija augsts miltu, maizes, kartupeļu un citu cieti saturošu produktu īpatsvars. Izsniegto augļu un dārzeņu daudzums pastāvīgi palielinājās no 9 % 2014. gadā līdz 17 % 2018. gadā[8]. Tauku un eļļu daudzums atšķīrās un vidēji bija 6 %. Lietošanai gatavo pārtikas produktu īpatsvars ir diezgan liels Ungārijā un Īrijā, taču citās valstīs pietiekami mazs — aptuveni 11 % visā ES. Īrijā lietošanai gatavie pārtikas produkti ir ietverti partnerorganizāciju pieprasītajās pārtikas kategorijās. Tas ir izdarīts, lai apmierinātu klientu pieprasījumu un līdz ar to lai samazinātu pārtikas izšķērdēšanu. Izsniegtās pārtikas izmaksas vienam cilvēkam diezgan ievērojami atšķiras dažādās dalībvalstīs un dažādos gados. Tas galvenokārt skaidrojams ar izsniegto produktu daudzumu un veidu (piemēram, liels svaigu produktu īpatsvars), kā arī atbalsta intensitāti.

Visas dalībvalstis, kas veica pārtikas sadali (21 dalībvalsts), izņemot Kipru, izsniedza to kā standartizētas pārtikas pakas. Četrpadsmit dalībvalstis nodrošināja arī maltītes: Beļģija, Bulgārija, Kipra, Čehija, Grieķija, Spānija, Somija, Horvātija, Ungārija, Īrija, Itālija, Latvija, Polija un Slovākija. Dažas dalībvalstis nodrošināja gatavās maltītes arī skolēniem (Kipra, Čehija, Horvātija un Itālija) vai bezpajumtniekiem (Somija, Ungārija, Itālija, Latvija, Polija un Slovākija). Igaunijas pārtikas banka cieši sadarbojās ar vietējām iestādēm un pašvaldībām, lai nodrošinātu pārtikas piegādi pēc iespējas tuvāk cilvēku mājokļiem. Pateicoties labai partneru saziņai, 95 % no visām pārtikas atbalsta pakām tika izsniegtas mērķa periodā. Tāpat kā iepriekšējos gados, partnerorganizāciju veikto pārtikas izsniegšanu Bulgārijā, Kiprā, Ungārijā un Spānijā pilnībā finansēja *FEAD*, savukārt citās dalībvalstīs partnerorganizācijas papildināja *FEAD* pārtikas palīdzību ar pārtiku, kas tika ziedota vai finansēta ar citu avotu starpniecību.

DP I — pamata materiālā palīdzība

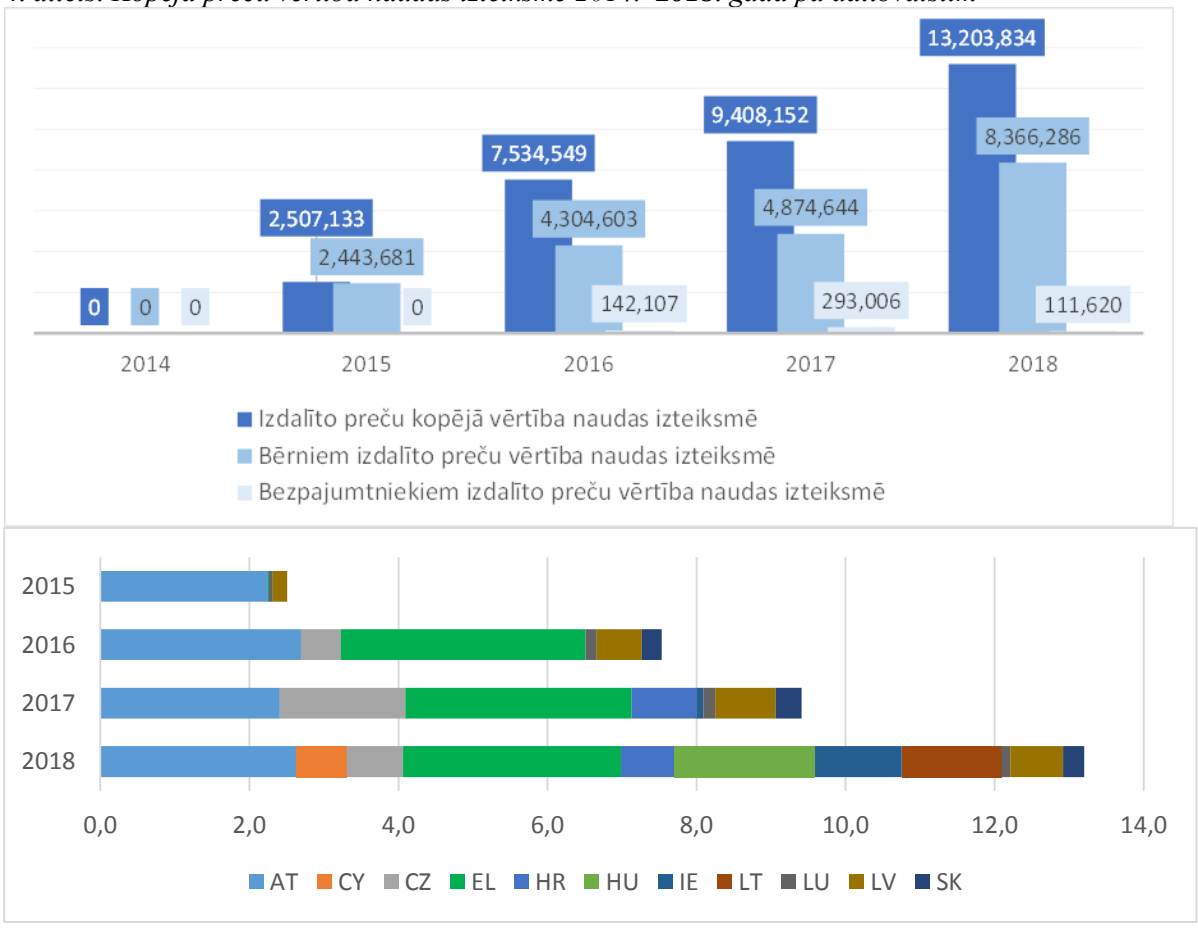
Pamata materiālās palīdzības saņēmēju skaits arī būtiski palielinājās. 2018. gadā dalībvalstis sadalīja 13,2 miljonus EUR kā pamata materiālo palīdzību — par 29 % vairāk nekā 2017. gadā, kurā rādītājs jau bija par 25 % lielāks salīdzinājumā ar 2016. gadu. Šis

8 Arī tādēļ, ka palielinājās pārtikas izsniegšana Portugālē, kurā ir liels augļu un dārzeņu īpatsvars.

ievērojamais palielinājums galvenokārt skaidrojams ar to, ka trīs dalībvalstis — Kipra, Ungārija un Lietuva — 2018. gadā pirmo reizi sniedza pamata materiālo palīdzību. Astoņas dalībvalstis turpināja sniegt pamata materiālo palīdzību tāpat kā iepriekšējā gadā (Austrija, Čehija, Grieķija, Horvātija, Īrija, Luksemburga, Latvija un Slovākija). Vairums preču tika izsniegts trīs dalībvalstīs: Austrijā, Čehijā un Grieķijā (sk. 4. attēlu). Čehijā, Grieķijā, Horvātijā un Slovākijā pasākumi tika vērsti uz bezpajumtniekiem, un tiem tika nodrošināti higiēnas produkti un citas preces. Horvātijā bezpajumtnieki saņēma arī virtuves piederumus un apģērbu, bet Grieķijā un Horvātijā — guļammaisus/segas.

Skolas piederumi un personīgās higiēnas līdzekļi ģimenēm ar bērniem joprojām bija galvenās pamata materiālās palīdzības preces. 2018. gadā ģimenēm ar bērniem cita starpā tika izsniegtas kancelejas preces un mācību materiāli (Austrija, Grieķija, Horvātija, Īrija un Latvija), skolas somas (Austrija, Grieķija, Horvātija un Latvija), zīdaiņu kopšanas produktu pakas (Horvātija, Ungārija un Īrija), autiņbiksītes un salvetes zīdaiņiem (Grieķija), kā arī sporta preces un apģērbs (Horvātija). Grieķijā, Īrijā, Ungārijā, Luksemburgā, Latvijā un Slovākijā tika izsniegtas arī tādas preces kā veļas mazgāšanas līdzekļi, veļas pulveris (krāsainai veļai), trauku mazgāšanas līdzekļi, autiņbiksītes, krēmi un ziepes zīdaiņiem un maziem bērniem, mitrās salvetes un autiņi.

4. attēls. Kopējā preču vērtība naudas izteiksmē 2014.–2018. gadā pa dalībvalstīm

Avots: SFC2014

DP I — papildpasākumi

Visas dalībvalstis, kuras 2018. gadā īstenoja DP I programmas, ieviesa arī papildpasākumus. Cita starpā tika īstenoti šādi sekmīgi pasākumi: i) komunikācijas pasākumi attiecībā uz "ieteikumiem par ģimenes budžeta pārvaldību", "pārtikas

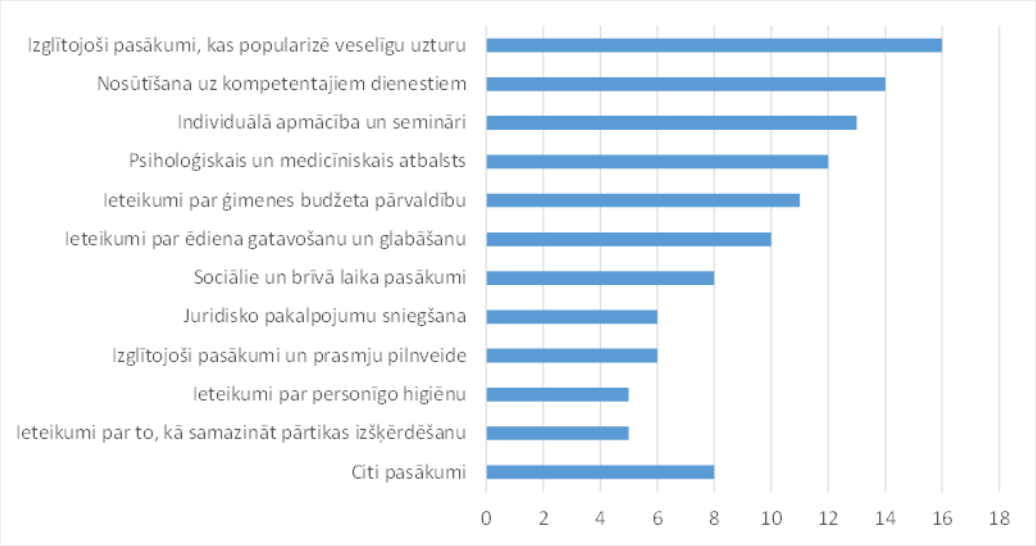
izšķērdēšanas novēršanu" un "pārtikas krājumu izvēli" (Portugāle); ii) žurnāls igauņu un krievu valodā ar nosaukumu "Palīdzība"[9], kas tika izsniegts pārtikas palīdzības saņēmējiem (Igaunija); iii) tādu brošūru izsniegšana, kurās ietvertas receptes, kurās izmantotas sastāvdaļas no *FEAD* pārtikas pakām un visbiežāk ziedotie pārtikas produkti (Somija); iv) Sarkanā Krusta projekts "Esam kopā", kura ietvaros bērniem no sociāli nelabvēlīgas vides tiek nodrošināta kultūras pieredze, palīdzība mājasdarbos, mentorēšana un cita palīdzība (Slovēnija); v) projekts "Ekonomiskās neaizsargātības mazināšana, izmantojot brīvprātīgā darba iespējas", kuru vada Zadaras Arhibīskapija *Caritas* (Horvātija) un kurš neaprobežojas ar materiālo palīdzību un motivē dalībniekus rīkoties, lai novērstu nabadzības cēloņus; un vi) kopā ar skolas somām izsniegta brošūra, kurā skolēniem sniegti ieteikumi par vairākām tēmām gan saistībā ar skolu un darbu, gan psiholoģiskām problēmām (Austrija).

Lielākā daļa dalībvalstu veica vairākus papildpasākumus, un vienīgi dažas dalībvalstis izvēlējās pievērsties tikai vienai vai divām darbībām. 2018. gadā cita starpā tika īstenoti šādi papildpasākumi (sk. 5. attēlu):

- ieteikumi par ēdiena gatavošanu un glabāšanu (BE, BG, EE, FI, FR, LT, LU, PL, PT, SK),
- izglītojoši pasākumi, kas popularizē veselīgu uzturu/ ēdiena gatavošanas semināri (BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, SI),
- ieteikumi par to, kā samazināt pārtikas izšķērdēšanu (BE, BG, LT, PL, PT),
- ieteikumi par personīgo higiēnu (BG, HU, LT, LV, SK),
- nosūtīšana uz kompetentajiem dienestiem (piemēram, sociālo/administratīvo) (AT, BE, BG, EE, ES, FI, FR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, SK),
- individuālā apmācība un semināri (BE, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, LT, LU, LV, MT, SI, SK),
- psiholoģiskais un medicīniskais atbalsts (BE, BG, CZ, CY, EE, EL, HU, IT, LT, LV, SI, SK),
- ieteikumi par ģimenes budžeta pārvaldību (BE, BG, CZ, EL, FI, IT, LT, LV, MT, PL, PT, SK),
- sociālie un brīvā laika pasākumi (CZ, EL, FI, FR, LT, LU, PL, SI),
- izglītojoši pasākumi un prasmju pilnveide/programmas (EE, HR, IT, LT,MT, SI),
- juridisko pakalpojumu sniegšana (BE, EE, FR, IT, LT, SK),
- citi pasākumi (BE, EE, FI, IE, IT, LV, MT, SI).

5. attēls. 2018. gadā īstenoto papildpasākumu veidi (n = 22)

[9] 2018. gada žurnāla izdevums bija veltīts veselīgai ēšanai ar uztura speciālista ieteiktām veselīgām receptēm, kurās var izmantot pakā iekļautos pārtikas produktus. Žurnālā bija norādīta arī tādu 38 organizāciju kontaktinformācija, kuras var sniegt papildu atbalstu.

DP II — sociālā iekļaušana

Tāpat kā iepriekšējos gados, Vācija, Dānija, Nīderlande un Zviedrija īstenoja sociālās iekļautības veicināšanas pasākumus.

Vācijā galvenā darbība bija palīdzēt pieaugušajiem, kas nesen ieradušies, un bezpajumtniekiem un uzlabot viņu piekļuvi konsultāciju un atbalsta pasākumiem. Vācija jau izdarījusi vairāk, kā paredzēts dažādos mērķos šajā jomā. Gandrīz 90 % atbalstu saņēmušo pieaugušo, kas nesen ieradušies, un bezpajumtnieku, kuri 2018. gadā piedalījās sociālās iekļautības veicināšanas pasākumos, turpmāk izmantoja sociālos pakalpojumus (salīdzinājumā ar mērķvērtību 50 %). Līdz 2018. gadam konsultāciju bija saņēmuši kopumā 21 564 bezpajumtnieku un cilvēku ar bezpajumtniecības risku; šis skaitlis jau pārsniedz programmas noteikto mērķi. Labi rezultāti tika panākti arī attiecībā uz atbalstu pirmsskolas vecuma bērniem (12 237 personas) un viņu vecākiem (13 734 personas), kas nesen ieradušies. Līdz ar to mērķis sniegt atbalstu 19 700 bērnu un vecāku līdz 2020. gadam ir sasniedzams.

Pateicoties piekļuvei patversmēm un sociālo darbinieku atbalstam, Dānijā uzlabojās bezpajumtnieku situācija, kā arī tādu bezpajumtnieku situācija, kuri ieradušies no citām ES valstīm un kuriem ir atļauja uzturēties Dānijā. Ar atbalsta pasākumu starpniecību šie cilvēki saņēma pagaidu mītni, varēja piedalīties sociālos un tīklošanas pasākumos un varēja iegūt darba pieredzi privātos uzņēmumos. Pasākumi tika pielāgoti tādu bezpajumtnieku migrantu īpaši neaizsargātajam stāvoklim, kuri saskaras ar valodu radītajiem šķēršļiem un citām problēmām. Kopumā šos pasākumus 2014.–2018. gadā izmantoja 1412 personas, tādējādi pārsniedzot 2014.–2020. gada plānošanas periodam noteikto mērķi (1400 personas).

Nīderlandē 2018. gadā turpinājās projekts "Apkaimes vecāka gadagājuma iedzīvotāji" ar 776 dalībniekiem. Šis skaits bija mazāks nekā 2017. gadā, taču ievērojami pārsniedz 2016. gada līmeni. Projekta mērķis ir mazināt nelabvēlīgākā situācijā esošu vecāka gadagājuma iedzīvotāju sociālo atstumtību. Visi iesaistītie cilvēki bija vecāki par 65 gadiem. Kopējais dalībnieku skaits 2014.–2018. gadā bija 2274 personas — 45 % no mērķvērtības (5000 personas). Svarīgs iznākums bija tas, ka pēc 2 gadu ilgas dalības programmā aptuveni 84 % iesaistīto vecāka gadagājuma iedzīvotāju joprojām piedalījās programmā, 45 % šo iedzīvotāju norādīja, ka ir paplašinājuši savu sociālā atbalsta tīklu, savukārt 35 % šo iedzīvotāju bija uzlabojuši savas digitālās un finansiālās prasmes. 2018. gadā liela uzmanība tika pievērsta tam, lai iesaistītu tādas personas ar migrantu izcelsmi, piemēram, Turcijas vai

Marokas izcelsmi, kuras ir grūtāk sasniedzamas un tādēļ parasti ir izolētas. 29 % projekta dalībnieku nebija dzimuši Nīderlandē.

Sociālās iekļaušanas veicināšanas pasākumu ietvaros Zviedrijā tiek pievērsta uzmanība veselības veicināšanai un pamatinformācijai par Zviedrijas sabiedrību, un tie ir vērsti uz trūcīgām personām no citām ES vai EEZ valstīm. Galvenās mērķgrupas ir bezpajumtnieki (vai cilvēki ar bezpajumtniecības risku), migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi, minoritāšu pārstāvji un sievietes. Līdz šim programmas ietvaros ir sniegts atbalsts 2016 personām, tostarp 414 personām 2018. gadā. Tādu personu procentuālā daļa, kuras norāda, ka ir saņēmušas atbalstu vai palīdzību, ir pakāpeniski palielinājusies no 43 % 2016. gadā līdz 84 % 2018. gadā. Ir palielinājies arī tādu personu īpatsvars, kuras norāda, ka tām ir uzlabojušies apstākļi veselības un higiēnas ziņā, — no 38 % 2016. gadā līdz 82 % 2018. gadā. Abiem rādītājiem ir ievērojami pārsniegta mērķvērtība 40 %.

Šķēršļi īstenošanai

Deviņpadsmit dalībvalstis ziņoja par īstenošanas šķēršļiem. Tie cita starpā bija šādi: i) atlikušās loģistikas problēmas, piemēram, piegāde un uzglabāšana (Grieķija, Somija, Ungārija, Portugāle); ii) juridiskie jautājumi, piemēram, publiskais iepirkums vai datu aizsardzība (Beļģija, Bulgārija, Igaunija, Grieķija, Ungārija, Itālija, Malta, Portugāle, Rumānija); iii) nepietiekamas partnerorganizāciju spējas (Dānija, Ungārija, Polija); iv) problēmas saistībā ar palīdzības sniegšanu mērķgrupām (Igaunija, Ungārija, Latvija, Polija un Zviedrija); v) problēmas saistībā ar galasaņēmēju uzraudzību un datu vākšanu par tiem (Ungārija, Itālija, Rumānija); un vi) problēmas saistībā ar izsniegtajām precēm, piemēram, to kvalitāti, daudzveidību un svaru[10] (Francija, Ungārija). Rumānija arī saskārās ar vispārīgām īstenošanas problēmām, jo īpaši problēmām saistībā ar publisko iepirkumu un spējām. Neraugoties uz regulāru Komisijas veikto uzraudzību un sniegto atbalstu, kā arī pieejamās tehniskās palīdzības aktīvu izmantošanu, lai uzlabotu *FEAD* vadošās iestādes spējas, problēmas nevarēja atrisināt pārskata gadā.

***FEAD* elastība un ciešā sadarbība starp vadošajām iestādēm un partnerorganizācijām palīdzēja valstīm pārvarēt daudzus no šiem šķēršļiem.** Itālijā vadošā iestāde rīkoja sanāksmi ar materiālās palīdzības saņēmējiem, lai piedāvātu papildu atbalstu saistībā ar īstenošanas problēmām. 2018. gadā Francija grozīja pārvaldības sistēmu un pieņēma jaunas procedūras, jo īpaši attiecībā uz iekšējo kontroli, loģistiku un tehnisko palīdzību, lai noslēgtu programmas revīzijas izsekojamību.

Horizontālie principi

FEAD regulas 5. pantā ir noteikti horizontālie principi, kuri plaši jāpiemēro fonda izstrādē un īstenošanā. Tie cita starpā ir finansējuma papildināmība, dzimumu līdztiesība, diskriminācijas novēršana, izvairīšanās no pārtikas izšķērdēšanas, sabalansēts uzturs un vides un klimata aspekti. Dalībvalstīm ir jāievēro minētie principi un jāsniedz par tiem informācija gada īstenošanas ziņojumos.

Dalībvalstis ņem vērā šos vispārīgos principus. Tās ievēro papildināmības principu, izmantojot citus finansēšanas instrumentus. Igaunijā Sociālo lietu ministrija ir arī ESF starpniekstruktūra, kas nodrošina vienotu pieeju un informācijas plūsmu attiecībā uz abu fondu nodrošinātajiem pakalpojumiem. Somija ziņoja par sinerģijām starp ESF

[10] Tika ziņots arī par citām atsevišķām problēmām, piemēram: nepiegādātu pārtiku (Grieķija), iznīcinātām vai bojātām precēm (Grieķija), vadošās iestādes veiktiem nepareiziem viena rādītāja aprēķiniem, kuri ir jālabo (Kipra), nepietiekamu pārtikas daudzumu, kas izsniegts mērķgrupai (Horvātija), administratīvo slogu un ierobežotiem finanšu resursiem (Igaunija), nepietiekamu partnerorganizāciju interesi (Slovākija), pasākumiem, kuri pagaidām netiek uzskatīti par atbilstošiem un kuri kavē īstenošanu (Rumānija), sociālo attieksmi pret mērķgrupu (Zviedrija).

līdzfinansētajiem sociālās iekļautības veicināšanas projektiem, kuri kalpo kā papildpasākumi *FEAD* pārtikas izsniegšanai.

Vairākas dalībvalstis ir paskaidrojušas, kā tās piemēro dzimumu līdztiesības principu. Čehija sniedz atbalstu vientuļajām mātēm, kuras tā uzskata par īpaši neaizsargātu grupu. Vācija pievērš uzmanību sieviešu konsultēšanai saistībā ar bērnu aprūpes un veselības jautājumiem un ir sagatavojusi partnerorganizāciju izmantošanai paredzētas faktu lapas, kas attiecas uz dzimumu jautājumiem. Divi projekti Zviedrijā īpaši attiecas uz sieviešu veselību, un citi projekti ir pielāgoti, lai tos varētu mērķtiecīgāk piemērot sievietēm. Zviedrijā un Nīderlandē 80 % no sociālās iekļautības veicināšanas palīdzības saņēmējiem bija sievietes.

Vairums dalībvalstu tieši minēja diskriminācijas novēršanas pasākumus. Vācija un Latvija sniedz pamatnostādnes un seminārus par nediskriminēšanu. Ungārijā tiek ņemtas vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības, piemēram, pārtika tiek izsniegta vietās, kurās nav šķēršļu, kā arī tiek nodrošināta palīdzība pārtikas paku savākšanā. Luksemburga nodrošina pieejamību personām ar invaliditāti. Bulgārija uzskata, ka *FEAD* veicina vienlīdzīgas iespējas, nodrošinot noteiktas maltītes atkarībā no etniskās izcelsmes un reliģijas.

Vairumā valstu *FEAD* programmu prioritāte ir pasākumi pārtikas izšķērdēšanas samazināšanai. Īrijā pārtikas izšķērdēšanas samazināšana tiek veikta, apvienojot lielveikalos iegūto pārtiku ar *FEAD* izsniegto pārtiku. Maltā un Spānijā pārtikas pakas ir pielāgotas to saņēmēju vajadzībām, lai izvairītos no izšķērdēšanas. Slovēnija kā prioritāti ir noteikusi pārtikas izsniegšanas sistēmas efektivitāti, lai nodrošinātu, ka cilvēki saņem pārtiku ātri un savlaicīgi pirms derīguma termiņa beigām. Beļģijā *FEAD* ietvaros tiek izsniegta svaigi pagatavota zupa no nepārdotajiem pārtikas produktiem. Beļģija arī veicina pārtikas ziedojumus, izmantojot atbrīvojumu no PVN, kā arī līgumu starp pārtikas palīdzības nozares pārstāvjiem un lielajiem mazumtirgotājiem. Francijā 2016. gadā partnerorganizācijas plaši piemēroja "pārtikas izšķērdēšanas novēršanas" likumu, kā rezultātā ir ievērojami samazinājies pārtikas atkritumu apjoms. Attiecībā uz iepirkuma procedūru piegādātāju atlasei 2016. gadā tika pievienots kritērijs, saskaņā ar kuru jāņem vērā oglekļa pēda, transportējot pārtikas produktus. Horvātijā dokumentos attiecībā uz nenodrošinātību ar pārtiku, pamata materiālo nenodrošinātību un tehniskās palīdzības pieprasīšanu ir noteikts, kā novērst pārtikas izšķērdēšanu, nodrošināt produktu nekaitīgumu un aizsargāt sabiedrības veselību un vidi. Lietuvā visi pārtikas paku pārpalikumi tiek nodoti ēdnīcām, kuras gatavo un izsniedz pārtiku bezpajumtniekiem.

Daudzas dalībvalstis norādīja, ka tās izsniedz daudzveidīgu un uztura ziņā sabalansētu pārtiku. Francijā maltītes ir pielāgotas saņēmēju vecumam un dzīves apstākļiem. Attiecībā uz pārtikas pakām Portugālē ir noteikts mērķis, ka tās nodrošinās vismaz 50 % no personai nepieciešamās enerģētiskās vērtības un uzturvērtības, un dienas porcijā ietilpst visas septiņas pārtikas grupas. Slovākijas pārtikas paku saturu novērtēja valsts veselības iestāde, lai nodrošinātu atbilstoši sabalansētu uzturvērtību. Igaunijā notika apspriešanās ar Valsts Veselības veicināšanas institūtu par pārtikas pakām, un tā pārstāvji ieteica izslēgt visizplatītākos alergēnus (piemēram, riekstus un pārtiku, kas satur riekstus). Bulgārija ņēma vērā Veselības ministrijas norādījumus, kā arī saņēmēju atsauksmes. Latvija rīkoja veselības veicināšanas pasākumus, piemēram, attiecībā uz veselīgu uzturu un dzīvesveidu, bērnu aprūpes jautājumiem, atkarības novēršanu, pirmās palīdzības sniegšanas iemaņām, rīcību ārkārtas gadījumos un slimību profilaksi.

Daudzas dalībvalstis ņem vērā klimata un vides aspektus. Austrija ziņo, ka vides apsvērumu dēļ tika izvēlēti kvalitatīvi un izturīgi produkti. Čehijā ar *FEAD* starpniecību tiek pasūtīti tikai videi nekaitīgi produkti, kuri veicina reciklēšanu. Partnerorganizācijas izvēlas

produktus no preču groza saskaņā ar klientu vajadzībām. Tas samazina risku, ka tiek piegādātas nevajadzīgas preces, un novērš izšķērdēšanu.

Izvērtējumi

Saskaņā ar padziļinātiem izvērtējumiem *FEAD* pasākumu ietekme atsevišķās dalībvalstīs vispārēji ir labvēlīga. Piemēram, Luksemburgas ziņojumā secināts, ka *FEAD* atbalsts ļauj atbrīvot budžeta līdzekļus citām sabiedrības vajadzībām. Portugālē veikts valsts pētījums liecina, ka pārtikas palīdzība ir ļāvusi 72 % personu, uz kurām attiecas DP, labāk pārvaldīt savas mājsaimniecības budžetu. Francijas izvērtējums radīja neskaidrības par saikni starp *FEAD* programmu un nabadzības samazinājumu, ņemot vērā nabadzības sarežģīto un daudzdimensionālo raksturu. Tomēr, ņemot vērā, ka pārtikas palīdzība ir pirmā saskare ar personām, kas nonākušas grūtībās, un paver ceļu individuālam atbalstam, tās labvēlīgajai ietekmei būtu jābūt novērojamai laika gaitā.

Dažas dalībvalstis izmantoja īpašus izvērtēšanas kritērijus un/vai izvērtēja konkrētas problēmas. Beļģija veica tirgus pētījumu, lai pārbaudītu, kurus veselīgus produktus varētu iegādāties un izplatīt ar minimālu ietekmi uz vidi. Grieķija pētīja programmas ieguldījumu attiecībā uz pārtikas nenodrošinātības novēršanu, t. i., vai tā nodrošināja uztura uzņemšanu saskaņā ar zinātniskajiem ieteikumiem un uzlaboja saņēmēja dzīves kvalitāti.

2. lauks. Īrijā un Spānijā veikto pasākumu izvērtējums

Īrijā *FEAD* vadošā iestāde regulāri veic ieinteresēto personu apsekojumus. Galvenie konstatējumi ir tādi, ka atbalstam ir pozitīva ietekme uz nelabvēlīgākā situācijā esošām personām, palīdzot tām virzīties uz priekšu dzīvē un palielinot to sociālo saskari, un ka tas atbrīvo naudas līdzekļus citām būtiskām darbībām. Tika atzinīgi novērtēta skolas komplektu augstā kvalitāte, un bērni, kuri izmantoja šos komplektus, bija ļoti apmierināti, ka viņiem ir tādas pašas kvalitātes preces kā viņu draugiem. Vēl viens svarīgs ieguvums ir tāds, ka pārtikas bankām ir izdevies palielināt krājumus un nodrošināt regulāru palīdzību. Turklāt galvenajai partnerorganizācijai *FoodCloud Hubs* ir izdevies apvienot lielveikalos iegūto pārtiku ar *FEAD* finansēto pārtiku. Tas labvēlīgi ietekmē vidi – jo mazāk pārtikas atkritumu nokļūst atkritumu poligonos, jo mazāks ir oglekļa emisiju līmenis.

Spānijā Sarkanais Krusts un Pārtikas banku federācija 2018. gadā veica visaptverošu *FEAD* novērtējumu[11]. Ziņojumā ir secināts, ka saņēmēji ļoti atzinīgi novērtē *FEAD* atbalstu — 96 % no atbalsta saņēmējiem ieteiktu to citiem, un 76 % norāda, ka pārtikas izsniegšana "ļauj tiem tikt galā ar daudzām problēmām". Tomēr tajā arī ir apstiprināts, ka, neraugoties uz palīdzību galējas nabadzības veidu novēršanā un ģimeņu uztura nodrošināšanā, programma nav pietiekami efektīva, lai ģimenes un atsevišķas personas varētu izkļūt no šīs nedrošās situācijas.

5. SECINĀJUMI

Finansiālās saistības *FEAD* programmas ietvaros būtiski palielinājās, sasniedzot 762,2 miljonus EUR 2018. gadā. Kopējās izdevumu saistības 2014.–2018. gadā bija gandrīz 2732 miljoni EUR, kas ir 61 % no programmu kopējiem līdzekļiem (ES un valsts līdzfinansējums). Tas liecina, ka *FEAD* budžeta īstenošana rit iecerēto gaitu. Maksājumi arī ievērojami palielinājās — Komisijas starpposma maksājumi pārsniedza 38 % no kopējiem

11 Spānijas Sarkanais Krusts (2018): *FEAD* ietekmes novērtējums Spānijā.

2014.–2020. gada piešķīrumiem līdz 2019. gada 31. decembrim (25 % līdz 2018. gada beigām).

Vairums dalībvalstu nostiprināja savus stabilos rezultātus attiecībā uz palīdzības nodrošināšanu un panāca labu progresu mērķu sasniegšanā. 2018. gadā 26 dalībvalstis sekmīgi sniedza *FEAD* palīdzību. Pārtikas palīdzības līmenis pārsvarā palika nemainīgs salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Pamata materiālās palīdzības sniegšana turpināja palielināties — 2018. gadā sniegtais apjoms bija par 29 % lielāks nekā 2017. gadā. Kipra, Ungārija un Lietuva 2018. gadā pirmo reizi sniedza pamata materiālo palīdzību. Tomēr joprojām pastāv dažas īstenošanas problēmas, jo īpaši kavēšanās, un problēmas saistībā ar loģistiku, juridiskajiem aspektiem, mērķgrupu sasniegšanu, uzraudzību un novērtēšanu, kā arī nepietiekamām partnerorganizāciju spējām. Vairumam dalībvalstu izdevās atrisināt šos sarežģījumus, pateicoties ieinteresēto personu uzticībai un sadarbībai, lai gan dažos gadījumos bija nepieciešami programmas grozījumi. Tomēr, neraugoties uz Komisijas ciešo uzraudzību, Rumānija 2018. gadā palīdzību nesniedza institucionālo izmaiņu dēļ un tādēļ, ka saskārās ar pastāvīgām problēmām publisko iepirkumu jomā.

Tiek lēsts, ka 2018. gadā *FEAD* atbalstu izmantoja gandrīz 13 miljoni cilvēku. Gadu gaitā *FEAD* atbalsts ir bijis stabils. Pārtikas palīdzība joprojām ir visbiežāk izmantotais palīdzības veids. No palīdzības galasaņēmēju kopskaita 2018. gadā vairāk nekā 12,5 miljoni cilvēku (92 %) saņēma pārtikas palīdzību un aptuveni 998 000 cilvēku (7 %) saņēma pamata materiālo palīdzību, savukārt aptuveni 39 000 cilvēku piedalījās sociālās iekļaušanas programmās (*FEAD* DP II). Tāpat kā iepriekšējos gados, bērni joprojām ir lielākā palīdzības saņēmēju grupa (29 % no visiem galasaņēmējiem). Īpašas mērķgrupas cita starpā bija bezpajumtnieki (7 %) un personas ar invaliditāti (5 %). Tiek lēsts, ka 10 % no visām personām, kas saņēma atbalstu, bija migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji un 8 % galasaņēmēju bija vismaz 65 gadus veci.

Tāpat kā iepriekšējos gados, ziņojumi liecina, ka *FEAD* elastīgums bija nozīmīgs fonda efektīvai un lietderīgai īstenošanai. Partnerorganizācijām bija ļoti svarīga loma mērķgrupu pārzināšanas jomā un sasniegšanā. Tomēr *FEAD* arī palīdzēja partnerorganizācijām uzlabot efektivitāti, tostarp attiecībā uz atbalsta sniegšanas laiku un iestāžu sadarbību. Turklāt dalībvalstis un partnerorganizācijas varēja pieņemt lēmumus par to, kā un kad sasniegt mērķgrupas, un tas bija nozīmīgs aspekts, lai izveidotu uz abpusēju uzticēšanos balstītas attiecības ar galasaņēmējiem.

Papildpasākumi sekmīgi darbojas un tie ir kļuvuši daudzveidīgāki. Saskaņā ar iesniegtajiem ziņojumiem visas DP I dalībvalstis, kuras īstenoja *FEAD* 2018. gadā, ieviesa papildpasākumus. Izplatītākie papildpasākumu veidi bija izglītojoši pasākumi, kas popularizē veselīgu uzturu/ ēdiena gatavošanas semināri, individuālā apmācība un semināri un psiholoģiskais un medicīniskais atbalsts. Nosūtīšana uz kompetentajiem dienestiem joprojām bija nozīmīgs pirmais solis, lai izkļūtu no nabadzības. Kopumā tika izmantoti dažādi labas prakses veidi.

Kopumā dalībvalstis ziņojumos norāda, ka tās ir ievērojušas horizontālos principus. Visas dalībvalstis nodrošināja, ka palīdzība ir vienlīdz pieejama gan vīriešiem, gan sievietēm, un vairums uzsvēra, ka netiek pieļauta diskriminācija dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģiskās piederības vai ticības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Lai novērstu pārtikas izšķērdēšanu, dažas dalībvalstis centās nodrošināt, lai *FEAD* pārtikas paku saturs atbilstu partnerorganizāciju un galasaņēmēju prasībām. Dalībvalstis centās nodrošināt galvenokārt veselīgus pārtikas produktus un pievērsa rūpīgu uzmanību glabāšanai un savlaicīgai izsniegšanai, kā arī reciklētu materiālu izmantošanai. Šie aspekti arī veicināja klimata un vides aizsardzību.

Tā kā *FEAD* ir galīgajā īstenošanas posmā, uzmanība tiek pievērsta tam, lai atbalstu vistrūcīgākajām personām sekmīgi ietvertu ESF+ programmā. Ar 2018. gada ESF+ priekšlikumu Komisija ir izveidojusi pamatu turpmākai sekmīgai atbalsta sniegšanai vistrūcīgākajām personām. Pašreizējās likumdevēju sarunas liecina, ka tiek atzinīgi novērtēts mērķis izveidot sinerģijas, vienkāršot un stabili nostiprināt atbalstu plašākas sociālās iekļaušanas pieejas ietvaros. Tagad ir būtiski sekmīgi noslēgt sarunas, lai dialogs par ESF+ plānošanu varētu pāriet noslēguma posmā un programmas varētu nekavējoties iesniegt. ESF+ programmai būs svarīga loma ekonomiskās un sociālās atveseļošanas atbalstīšanā pēc koronavīrusa pandēmijas un taisnīgas pārejas veicināšanā uz klimatneitrālu ekonomiku atbilstoši Eiropas zaļā kursa[12] vērienīgajiem mērķiem un apvienojumā ar Taisnīgas pārkārtošanās fondu[13]. Tā arī būs nozīmīga programma Eiropas sociālā tiesību pīlāra[14] īstenošanā.

[12] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf.

[13] https://ec.europa.eu/regional_policy/lvewsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism.

[14] https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9524.